

Rezumatul rezultatelor științifice și aportul la dezvoltarea științei a ciclului de lucrări „Perspective de comprehensiune a patrimoniului cultural construit din Republica Moldova”, autor Mariana Șlapac, membru corespondent, doctor habilitat, cercetător principal al Institutului Patrimoniului Cultural (anii 2020-2021)

Ciclul de lucrări cu genericul „*Perspective de comprehensiune a patrimoniului cultural construit din Republica Moldova*”, apărute în anii 2020-2021, se axează pe moștenirea arhitecturală națională.

Monografia științifică „*Castelologia comparată. Arhitectura de apărare a Țării Moldovei între Occident și Orient*” oferă un demers comparatist în domeniul castelologiei, de natură interdisciplinară, aflat la confluența mai multor discipline umanistice și tehnice, cum ar fi: arhitectura, arta, arheologia, istoria, ingineria, știința militară, urbanismul, filosofia, etnografia ș.a. Studiarea arhitecturii defensive moldovenești prin optica comparatismului se asociază sarcinii de a-i găsi locul cuvenit în coordonatele culturale europene și universale.

Pentru prima dată a fost propusă o disciplină istorică nouă – *castelologia comparată*, care utilizează sistemul categorial al arhitecturii comparate, scopul principal constând în deschiderea unor noi orizonturi teoretice prin depistarea și cercetarea surselor și analogiilor amenajărilor de apărare, precum și a conexiunilor dintre acestea. Tratarea tradițional-factologică a materiei despre fortificații a fost substituită cu cea structural-sistemică, bazată pe depistarea conexiunilor dintre diferite fenomene, fiind cercetate nu doar componentele cantitative, dar și cele calitative. În premieră sunt descrise, în context comparatist, diferite metode, procedee și tehnici de construcție, analizate numeroase structuri fortificate, identificate particularitățile spațial-planimetrice ale amenajărilor de apărare și stabilite raporturile între monumentele – „difuzoare” și monumentele – „receptoare” de informație arhitecturală. Un rol aparte îl au sursele primare și secundare; influențele, directe și indirecte; „emițătoarele”, „transmițătoarele” și „recipienții” influențelor; paralelisme, sincrone și asincrone, rezistențele la influențe și replicile creatoare. În același timp, au fost examinate de asemenea asemănările și diferențele, legăturile și interacțiunile între diferite arhitecturi defensive, precum și relațiile de „cauză-efect” care influențează întreaga evoluție a arhitecturii fortificate universale.

Castelologia comparată depășește faza unui studiu paralelogic, fiind o disciplină autonomă cu o personalitate proprie și un specific de neconfundat. Dezvoltarea acestei discipline, recunoscută deja în plan național și internațional, va oferi noi posibilități de cercetarea și valorificarea patrimoniului istoric fortificat.

Cercetarea diferitor categorii de surse istorice descoperite în arhivele, muzeele și bibliotecile din Republica Moldova, România, Rusia, Ucraina, Austria, Polonia, Turcia și alte țări s-a soldat cu publicarea unui set de articole științifice dedicate arhitecturii militare din Țara Moldovei: „*Modele preluate de arhitectura militară medievală din Principatul Moldovei*”, „*Din nou despre cetatea cetății Chilia*”, „*Teze și ipoteze referitoare la cetatea Soroca*”, „*Date noi referitoare la cetatea Chilia*”, „*Din nou despre cetatea Cetății Albe*” ș.a. În premieră, în circuitul științific au fost introduse date inedite referitoare la arhitectura cetății și incintei de zid a Chilieii, cetății Cetății Albe, întăriturii de piatră a Sorociei. Publicațiile menționate conțin noi mărturii vizând arhitecturii și inginerii medievale – constructorii de fortificații.

Demersul științific „*Repere în arhitectura Republicii Moldova*” (coautor A. Ceastina) oferă o retrospectivă arhitecturală începând cu cele mai vechi timpuri până în prezent, fiind investigate cele mai reprezentative obiective de arhitectură din perioada medievală, modernă, contemporană interbelică și contemporană postbelică. Peisajul arhitectural al orașului Chișinău este conturat în articolele „*Chișinăul medieval. Aspecte istorico-arhitecturale*”, „*Arhitectura Chișinăului interbelic*”, „*Alexandru Bernardazzi: contribuții la estetica orașului Chișinău*” (coautori A. Grati, A. Ceastina) și „*Clădirea Parlamentului Republicii Moldova*” (coautor S. Andrieș-Tabac). Alte publicații științifice se referă la fenomenul „jertfelor zidirii”, la reprezentări animaliere în construcții ecleziastice și defensive, la traseul profesional al inginerului francez François Kauffer, la opera comună a faimosului arhitect Alexandru Bernardazzi și a celui mai bun primar al Chișinăului Carol Schmidt, la realizările femeilor arhitect în Moldova din stânga Prutului, la creația arhitectului Arkady Zaltsman ș.a.

Impactul rezultatelor obținute în anii 2020-2021 vizează atât aprofundarea, cât și promovarea cunoștințelor despre patrimoniul cultural construit din Republica Moldova. Unele rezultate obținute în perioada de referință sunt citate în ediții științifice din SUA, Olanda, Germania, România, Ucraina, Turcia și Republica Moldova.

Totodată, banca de date a heraldicii naționale a fost completată cu o serie de însemne heraldice și vexilologice noi ce includ diverse construcții sau elemente arhitecturale (temple antice, postamente, coloane, cortine crenelate, turnuri fortificate, deschideri de tragere, castele de apă, stâlpi cu ornamente, porți tradiționale, brâie, fragmente de edificii publice, poduri cu arc curbat, zidării aparente ș.a.). În acest sens, sunt semnificative stema și drapelul municipiului Chișinău, stema și drapelul sectorului Botanica, stema și drapelul sectorului Ciocana, stema și drapelul sectorului Râșcani, toate din municipiul Chișinău, stema și drapelul orașului Cahul (proiect în proces de aprobare), stema și drapelul Agenției de Administrare a Instanțelor Judecătorești, medalia comemorativă „30 de ani ai Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova”, coroana comunală de podgorie ș.a. Dezvoltarea artei heraldice este de o stringentă actualitate într-un tânăr stat independent, care își creează armorialul teritorial, corporativ și familial și încearcă să se integreze în simbolistica europeană.

O formă originală de popularizare a noilor rezultate științifice sunt filmele documentare „*Cetatea Chișinăului*” (autor M. Șlapac), „*Arhitectura Chișinăului interbelic*” (autori M. Șlapac, A. Ceastina) și „*Alexandru Bernardazzi – contribuții la estetica orașului Chișinău. 190 de ani de la naștere*” (autori M. Șlapac, A. Ceastina). Aceste documentare realizate ca prelegeri, fac parte din proiectul „*Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii*” (director de proiect A. Grati).

Problema salvagădării patrimoniului arhitectural național a constituit subiectul mai multor interviuri, emisiuni TV și radio. Au fost expuse opinii referitoare la plasarea construcțiilor noi în zone istorice protejate, la starea de degradare avansată a unor monumente, la procesul de instruire a studenților-arhitecți ș.a.

Rezultatele investigațiilor științifice din anii 2020-2021 pot fi utile arhitecților, istoricilor, arheologilor, urbanistilor, restauratorilor, criticilor de artă, designerilor, muzeografilor, ghizilor de turism și publicului larg interesat de patrimoniul arhitectural al Republicii Moldova.